

Fiskeripolitikk med Finnmarksvri

Nå gjør dere de siste veivalg av styringsmodeller

Av
Torbjørn Trondsen
Norges fiskerihøgskole/
Universitetet i Tromsø
Vadsø 23.11.2004

Disposisjon

1. Har Finnmark mistet andeler av nasjonens fiskeressurser?
2. Sikre kvoterettigheter med regionale ressurselskaper
3. Alternative tiltak .
 - Pågående utviklingstrend
 - Vitalisering av fiskeomsetningen
 - Styring av kapital
 - Styring gjennom konsesjonsbetingelsene
 - Regional styring av fiskeriforvaltningen
 - Inngjerding av regionale fiskerettigheter
4. Konklusjon

Har Finnmark mistet
andeler av norsk
fangst?

-Fartøykvoter?

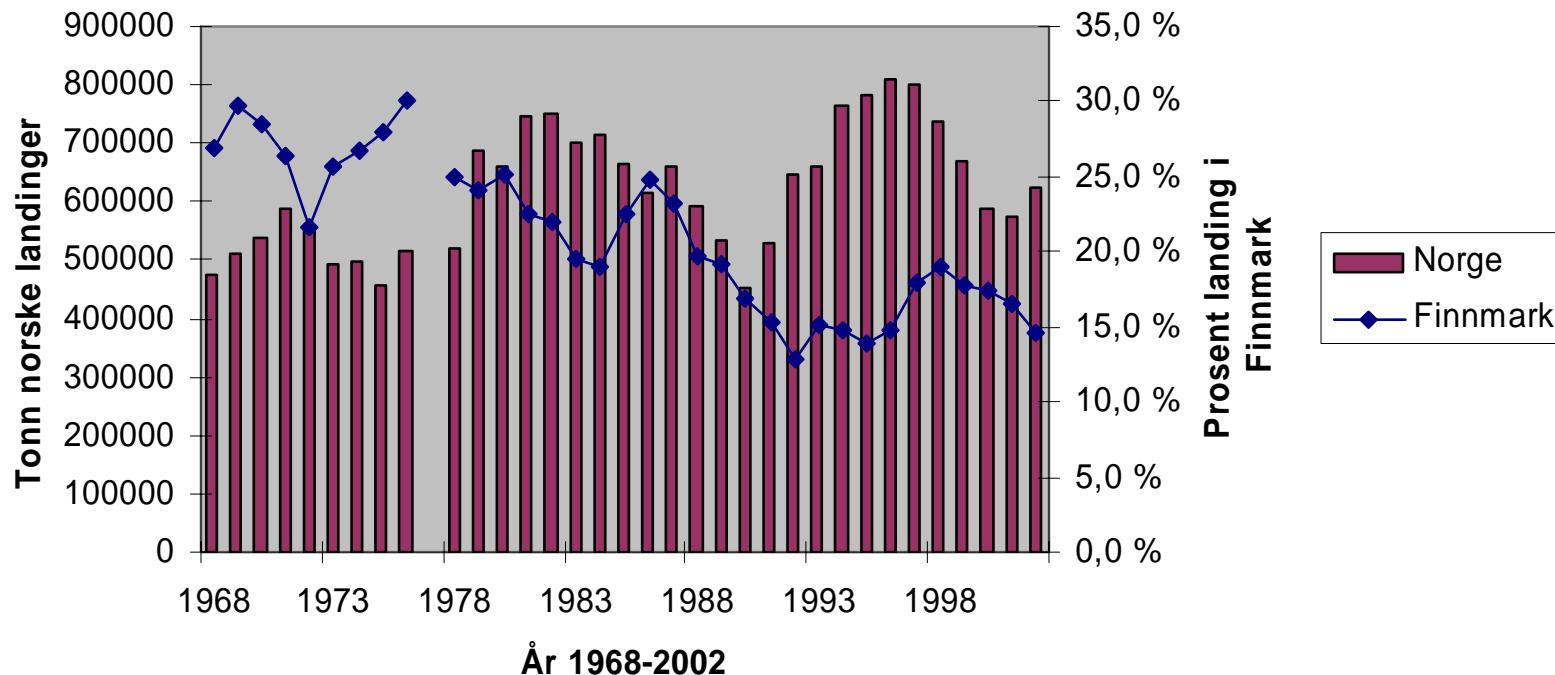
-Landinger?

Finnmark har mistet fiskelandinger i torsk- og rekefisket

Finnmarks andel av total norsk fangst av hvitfisk og reker

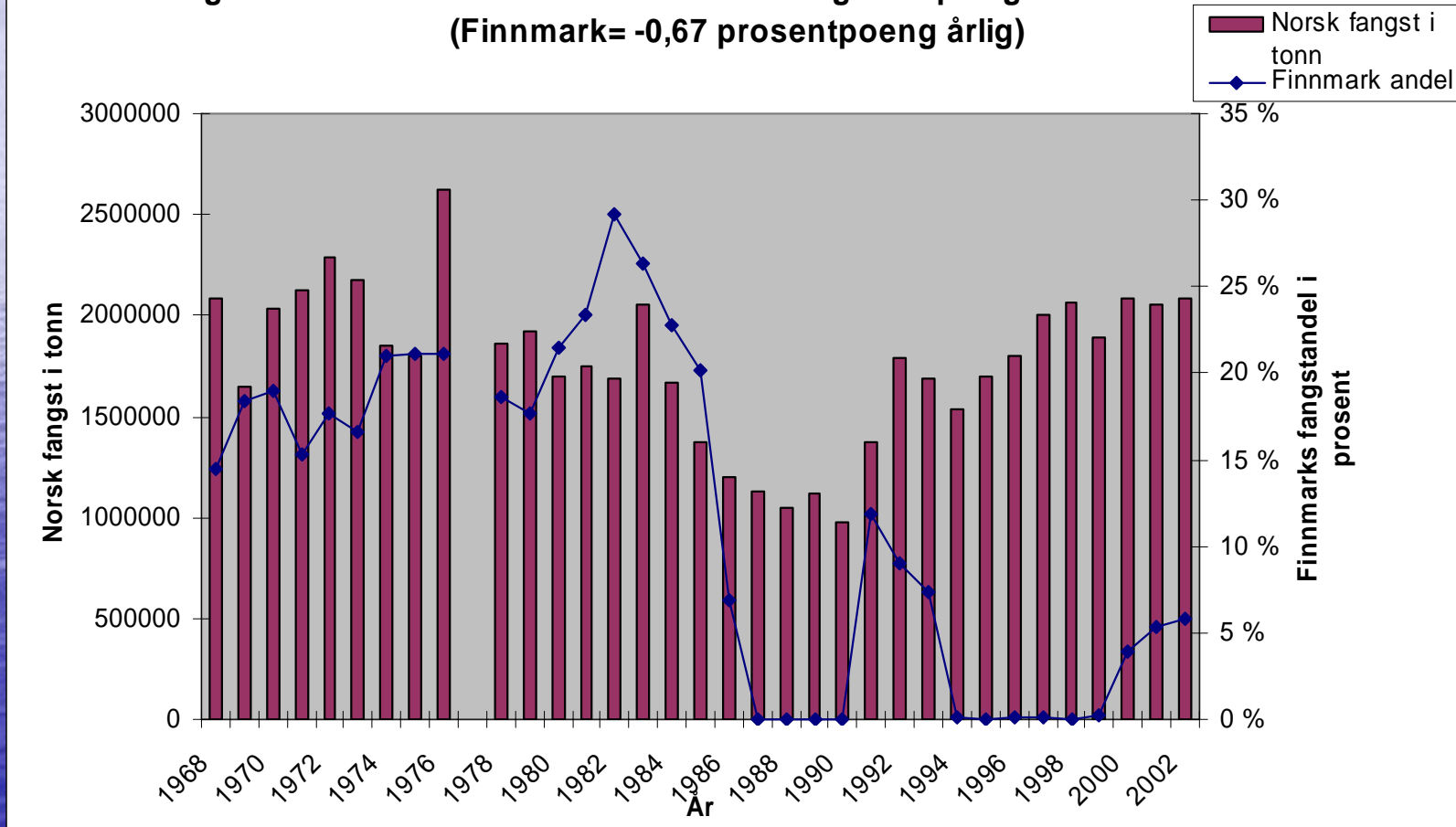
Norsk fangsttrend: +0,84 % årlig

Trend Finnmarks andel av landingene: -0,4% poeng årlig

Finnmark har mistet fiskelandinger av pelagisk fisk

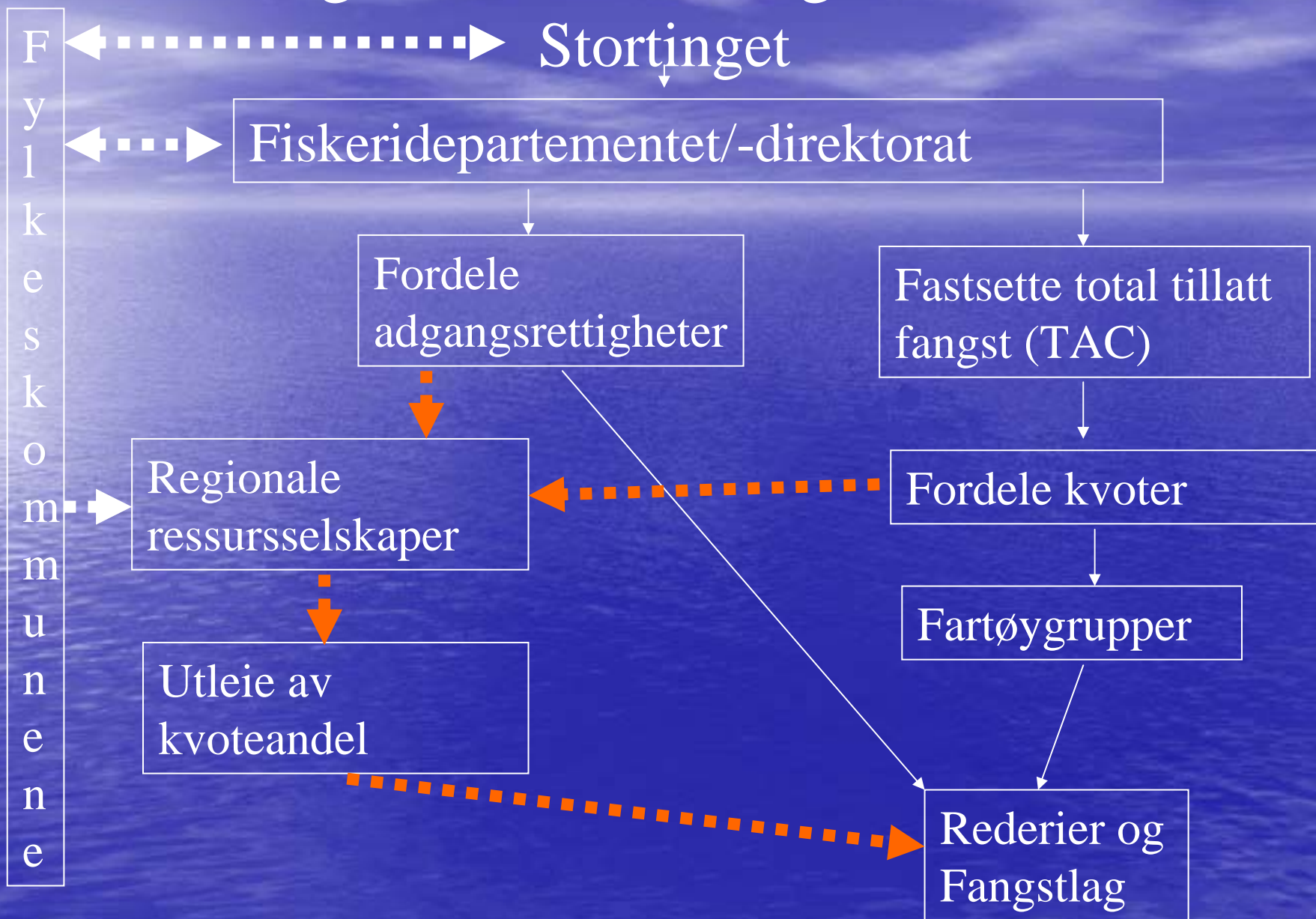
Figur 2: Finnmarks andel av norske landinger av pelagisk fisk 1968-2003
(Finnmark = -0,67 prosentpoeng årlig)

Regional kvoteforvaltning

- Regionalt ressurselskap for å sikre fylkeskontroll i et friere nasjonalt marked

Forvaltningsmodell med regional deltakelse

Resursselskapets oppgave og rolle

Ressursselskap er en bedrift

- Disponerer rettigheter & regionale kvoter for utleie
- Organiseres etter modell fra Energiselskapene
- Profesjonell styre & drift
 - Viktig med klare vedtekter jfr. konflikter i energiselskapene
 - Styres etter forretningsmessige prinsipper
 - med basis i politiske retningslinjer
 - Må være uavhengig og åpen
- Gir innflytelse over private rettigheter gjennom avtaler med fiskere & fangstlag
- Leieinntekter gir fondsoppbygging til næringsutvikling i kystsamfunnene

Regional ressurssselskaper kan bidra til nasjonale mål

1. Fellesskapets eiendoms- og bruksrett til fiskeressursene
2. Rettferdig regional fordeling av rettighetene til å høste ressursene
3. Markedsorientert verdiskapning av ressursene
4. Miljø & økologi & kystkultur
5. Urfolksrettigheter
6. Samordning av ressursforvaltning og kystplanlegging
7. Forenklet fiskeriforvaltning

Hvordan bringe inn rettigheter i Ressursselskapene?

Forhandlinger med Staten

- Trålere med leveringsbetingelser
- Tilbakefallsrettigheter
 - Ved utløp av individuelle rettigheter etter 13-18 år
- Nytildelinger av rettigheter
- Omfordeling av rettigheter
- Regionale kvoter

Leiekontrakter av kvoter

1. Leie til

- Kvalifiserte fiskere med tilhørighet i regionen
- Foredlingsbedrifter
- Andre lokale selskaper (som SKI i Hasvik)

2. Valg blant de kvalifiserte

- Etter politiske prioriteringer
 - Faste leiepris og køordninger som i drosjenæringen
 - Auksjon av leiekontrakter

3. Type leiekontrakter?

- Kombinasjoner av 10-15 års kontrakter, årskontrakter, sesongkontrakter

Økonomisk betydning av en ressurselskaper

- Knytter fiskerettighetene til kystsamfunnene
 - Bedre lønnsomhet ved mer fleksibel utnyttelse av kvoter under varierende driftsforhold
- Stabile og fleksible regionale rammebetingelser for ressurstilgang motiverer verdiskapning
 - Bort fra kjøp og salg av rettigheter til verdiskapning per fangstkilo
 - Konkurransen innad i fylket om kvotene stimulerer verdiskapning

Regionale ressurselskaper kan sikre regionale interesser innen EU

- Innen EU kan man diskriminere på region men ikke på selskaper
- Regulering av det regionale råstoff/kvotemarkedet påvirker ikke det felles EU markedet
- Mulig kopling til EUs Regional Advisory Councils (RAC)

Regionale ressurselskaper kan bygges opp over tid

- Frivillighet
- Regional variasjon mulig.
 - Finnmark og Møre kan utvikle seg forskjellig.

Regional ressurssselskaper løser ikke

- Mengden av fisk i havet
- Fiskeindustriens akutte problemer

Men: Regionale myndigheter kan påvirke
fordeling av fiskelandingene

Regional ressurssselskaper en videreutvikling av fiskeripolitikken

- Ingen systemkonflikt
 - En videreutvikling av Driftsordningsmodellen
 - Hvor kvoterettigheter legges i ressurssselskaper
 - Som Energiselskapene
 - Eid av kommuner, nettet leies til private
- I tråd med fiskeriloverket fra 1970 årene
 - Ingen store juridiske endringer nødvendig
 - Konesjonspraksis allerede innført ved sammenslåing av enhetskvoter ved oppkjøp og utsplitting av rettighet fra fartøy
 - Stortinget kan innenfor rammen av Saltvannsfiskeloven avsette en del av kvotene til regionale formål

- Alternative modeller for å sikre fisk til Finnmark

Utviklingstrend: Mot fritt marked for omsettelige fiskerettigheter

- Fartøy tildeles individuell omsettelige kvoter
 - Dess færre bindinger på omsetning, dess høyere pris
 - Politisk press fra kvoteeierne for å fjerne bindinger
- Færre enheter, større kapasitet og mer gjeld
 - Mange trekker seg ut med stor gevinst
- Kapitalisering
 - Kontroll over finansielle ressurser avgjørende for hvem som får kontroll, jfr. Oppdrett
 - Kapitaleiere og bankene får øket makt

Mot fritt marked for omsettelige fiskerettigheter

- Sentralisering av makt
 - Konkurransfortrinn for sterke rederimiljøer i Hordaland og Møre & Romsdal
- Finnmarks konkurransesituasjon
 - avhengig av betalingsevne på råstoff i et fritt råstoffmarked

Fiskeomsetningen må vitaliseres

- Finnmark mister råstoff fordi prisene er lavere enn i andre deler av landet
 - Fiskeindustrien låst i lite lønnsom frossenfiskproduksjon
 - Råfisklaget har "hjulpet" industrien med lave priser
 - Tilgang på billigere russisk råstoff på 1990 tallet
 - Resultat:
 - Mangel på motivasjon til omstilling mot mer lønnsomme produkter og markeder
 - Både norske og russiske fiskere leverer nå til mer lønnsomme markeder utenfor fylket
 - Trenden forsterkes av frossenfiskauksjonene
 - Ny trussel: Råfisklaget starter nå ferskfiskauksjon i Vesterålen

Fiskeomsetningen må vitaliseres ferskfiskauksjoner gir muligheter!

- Økning av verdiskapning ved innføring av fiskeauksjoner
 - I EU, Island & Færøyene omsettes ferskfisken gjennom fiskeauksjoner
 - 20% høyere priser på Islandske auksjoner enn i Nord Norge
- Auksjonene
 - Utnytter prisvariasjoner i markedene bedre
 - Gir større spesialisering i markedsorientert produksjon

Rel. Price	Cod	Plaice
135	Scotland	
130		
125		
120		Scotland
115		
110	Møre-Romsdal	
105		
100	I-Auction	I-Auction
95		
90	North-Norway	
85		I-Contract ¹
80		
75		Møre-Romsdal
70	I-Contract ¹	North-Norway

Kapitalstyring?

- Eksemplet pelagisk
 - Havøysunds "Nordervon" og "Skipsholmen" flyttes nå til Hordaland
 - Nordervon er ex Torson av Tromsø
 - Investering i konsesjons er: kvoteverdi over 100 mill kr
 - Rederen kan fritt flytte rettigheten ut av fylket!
- Den som sitter på kapitalen har styringen
- Forrentningspress på kapitalen
 - Konsesjonene har størst verdi uten omsetningsbegrensninger.
 - Konsesjonsverdi ferskfisktråler
 - ❖ med leveringsbetingelser: 35-40 mill kr
 - ❖ Uten leveringsbetingelser: 60 mill kr
- Pågående kapitalisering av kystfiske
 - Vil presse på friest mulig omsetning for at fiskerne skal sikre og få mest mulig avkastning av sine kvoteinvesteringer
- Hva kan statsbankene bidra med i Finnmark?

Statlig styring av kvoter

- Reguleringer av flåtegrupper (størrelse og driftsform)
- Fartøyene kan innenfor sin gruppe
 - Kjøpe opp andres rettigheter
 - Leie kvoter (Driftsmodellen)
- Hindringer i omsetning av rettigheter mellom fylker
 - Når gjeldsbelastningen øker, øker presset på friere omsetning

Styring av konsesjonsbetingelser

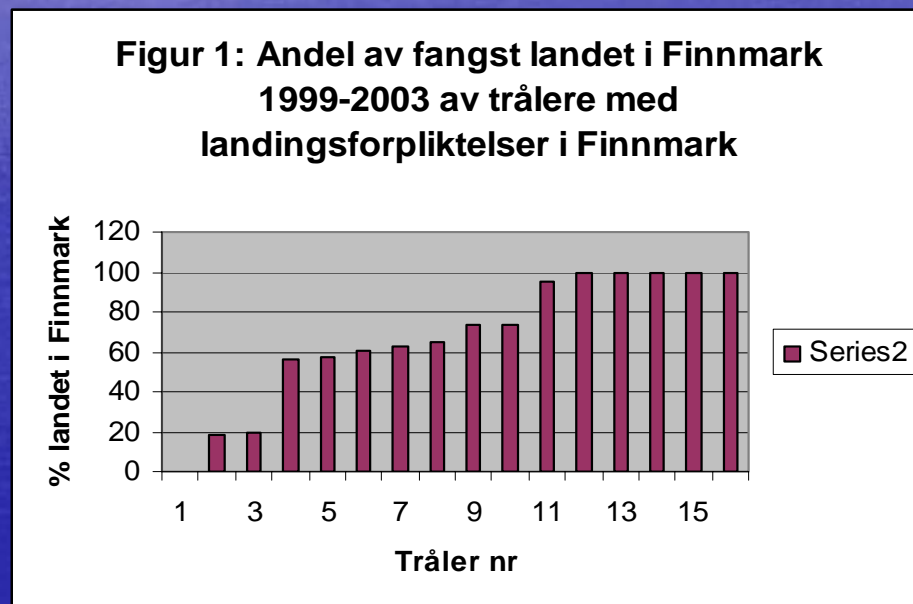
Trålere med leveringsplikt i Finnmark

Historisk lærdom

- Leveranse utenom Finnmark 1999-2003
 - Samlet 32 mill kg eller i gjennomsnitt 6,4 mill kg per år (i torskeekvivalenter).
 - Utgjør 10 % av Finnmarksflåtens samlet fangst
 - I 2002 og 2003: 8- 9 mill kg i året
 - 13-14% av totale fangster av Finnmarksregistrerte fartøy

Styring av konsesjonsbetingelser: Trålere med leveringsplikt.

- 5 trålere lander alt i Finnmark
- 11 leverte 44% i Finnmark 1999-2003

Styring gjennom

konsesjonsbetingelser:

Trålere med leveringsplikt

- Erfaringen er:
 - *Uten et effektive sanksjoner og lokalt oppfølgingsapparat er konsesjonsbetingelsene lite verd*
- Bedriftsøkonomiske vurderinger i rederiene overordnet leveringskontrakten med samfunnet?
- Mulig tiltak:
 - Fylkeskontroll av kvoterettighetene gjør det mulig å overføre kvotene til mer lønnsomme fartøyer i Finnmark
 - Avkorting av kvotene for den del som leveres utenom Finnmark.
 - Jfr. Islandske trålere får avkortede kvoter ved leveranse i utlandet

Sterkere regional innflytelse over statlig forvaltning av fiskerettigheter?

- Historien
 - 1972(?) -1983: Sterk innflytelse gjennom det fylkesoppnevnte fiskeristyret
 - Fiskerisjef Jan Ingebrigtsen var sekretær og en effektiv agent for Finnmark i fiskerisaker
 - Fiskerisjefen fagansvarlig for fiskeridelen av fylkesplanen
 - Alle enkeltsaker konsesjoner/tilskudd behandlet i forhold til fylkesplanen.
 - Regionalpolitisk mobilisering vanlig

Gjeninnføring av fylkesfiskeristyrer?

- 1983-1998:
 - Ny lov: Fiskeristyre statlig nemnd oppnevnt av fylkestinget etter forslag fra fiskerier organisasjonene!
- 1998(loven oppheves)-:
 - Fiskeristyret fjernes. Fiskerisjef blir Regiondirektør og i praksis Fiskeridirektøren i Bergen sin representant
 - Fiskeridirektoratets regionkontor skal **ikke** engasjere seg regionalpolitisk i konsesjons- og reguleringsaker
- Mulig tiltak:
 - Gjeninnføring av fylkeskommunalt fiskeristyre med sterkere styringsmyndighet over fiskerettighetene
 - Administrativ kopling med Fiskeridirektoratets regionkontor
 - krever trolig lovvedtak?

Inngjerding av kvoter i fangstlag som i EU og Japan

- Forslag fra utredningsgruppe i Kystfiskarlaget
 - Regionale fangstlag med frivillig medlemskap administrert av salgslagene
 - Regionale kvoter tilføres lagene
 - Fartøy som er medlemmer bringer inn egne kvoter
 - Kvotene i laget ikke omsettbare
 - Fangstlaget står fritt til å disponere de samlede kvotene blant medlemmene
 - Laget kan kjøpe opp kvoter og bytte kvoter med andre lag (Eksempel fra Shetland)

Konklusjon

1. Finnmark har mistet store andeler av fiskeressursene
2. Årsaker:
 - Tapt i kampen om rettighetene som reguleres av Staten
 - Tapt i posisjon i de mest kjøpekraftige fiskemarkeder
3. Utviklingen går i mer liberal retning
 - Regional kontroll med kvoter og verdikjeder viktigere
4. Nye strategier nødvendig for et fremtidig konkurransedyktig Finnmark
 - Regionalt kontrollerte ressurselskaper
 - Revitalisering av de ferske verdikjeder mellom fangst og marked